

Přílohu tohoto čísla tvoří:

- "Předsudky a pravda" - úvodní projev C. Pirona na sympoziu Uneska v Paříži 13. 3. 1979 /překlad z Esperanto /UEA/, 1979, č. 5. - 2 str.
- "O mém vztahu k otázce mezinárodního dorozumívání a k esperantu" od Jiřího Karena. 2 str.

Hledání modrého tónu jsme nazvali večer s básníkem Jiřím Karenem 26. února. Básníkovo dílo přednesla Eva Seemannová, tři skladby brněnského skladatele Dalibora Spilky zazpívala Jarmila Nenadalová za klavírního doprovodu Marie Janákové. Na zahájení vystoupil komorní sbor konzervatoře pod vedením prof. Jana Řezníčka. Následovala beseda, kde si Jiří Karen zavzpomínal na některé úseky svého života a promluvil o svém vztahu k esperantu /viz přílohu/. Večer byl velmi dobře navštíven, m. j. i několika osobnostmi z literárních a hudebních kruhů.

Večer písní, árií a baletu na oslavu 35. výročí osvobození jsme pod uměleckým vedením prof. H. Supové-Halířové uspořádali 15. dubna. Pořad z děl většinou našich a sovětských autorů přednesli zasl. umělec Ant. Jurečka, Helena Supová-Halířová, Radek Chudoba, žáci LŠU v Králově Poli, a to dívčí trio Lenka Gloserová, Lenka Fialová a Hana Procházková, ing. Oldřich Both a Přemysl Juříčka, na klavír Jana Nezmeškalová. Baletní program předvedli členové Státního divadla Zlatka Beňová a Vladimír Mrkvička. Na klavír doprovázel Pavel Kuchař, sólokorepetitor St. divadla. Jak bylo na programu oznámeno, byla část programu v esperantu, a to z archívu překladů po léta vedeného prof. Scheibrem. Milým překvapením pro plný kinosál byla premiéra lidové hanácké opery.

B-B--B en Brno! La laŭvica renkontiĝo de esperantistoj el Bratislava kaj Budapeŝto kun tiuj el nia urbo okazos de 20-a ĝis 22-a de junio en Brno. En la programo estos: sabate gvidado tra la urbo, posttagmeze ekskurso al la batalejo de Slavkov /monumento de Paco/ kaj vespere kultura programo, dimanĉe ekskurso al Macocha. Tranokto por du noktoj en entreprena hotelo Pozemstav koston 46 Kčs, la ekskursoj proksimume 25 Kčs. /Eksterlandanoj pagos por la tranokto duoblan prezon./ Aliĝu tuj - mendante la tranokton - ĉe ing. J. Vojáček, Ukrajinská 21, 625 00 Brno, por ke vi povu ĝustatempe - t. e. ĝis la 15-a de majo - pagi la sumojn per kluba pagilo. Sole eksterlandanoj - post valida aliĝo - povos pagi surloke. Ni atendas grandan partoprenantaron.

Aplikace esperanta ve vědě a technice se jmenuje seminář, který pořádá vědeckotechnická sekce ČES v Ústí n. L. 29. - 31. srpna 1980. Přihlášky přijímá ing. Zd. Pluhař, 507 51 Holovousy 109. Podrobnější informace zprostředkujeme.

3. turistické setkání v Merklíně pořádá místní skupina ČES 13. - 15. června 1980. Přihlášky J. Klement, kpt. Nálepky 7, 360 04 Karlovy Vary - Bohatice.

Pokud jste tak již neučinili, nezapomeňte se přihlásit na některý běh Letního esperantského tábora v Lančově /viz minulé číslo/. Přihlášky přijímá Klub esperantistů v Třebíči, 674 01 Třebíč.

"Riporto skribita en la pendumila maŝo" de J. Fučík, eldonita ĵus de Ĉeĥa Esperanto-Asocio kaj ricevita de la abonintoj de Paco, estas ricevebla ankaŭ por aliaj por 25 Kčs. Ankaŭ ĉe nia klubo.

4. esperantský kulturní festival v Opavě se koná 12.-15. září. Jako

novinka je letos zavedena soutěž v recitaci a zpěvu. Podrobnosti v klubu nebo u pořadatele: ZK Ostroj, esp. kroužek, Na rybníčku 41, 746 01 Opava.

Připravil J. Vondroušek a Zd. Hršel. Pro členy zdarma.

P ř e d s u d k y a p r a v d a

Úvodní projev Clauda Pirona na zasedání sekce pro jazyk a komunikaci na sympoziu nevládních organizací o právu na komunikaci v Paříži /UNESCO, 13. března 1979. Z revue Esperanto, 1979, č. 5, s. 87.

Když jsem byl malý, říkali mi: "Neboj se zeptat na cestu. Od toho máš jazyk a tak se dostaneš až na kraj světa." Ale o několik kilometrů dále se již mluvilo jiným jazykem. Ptát se někoho na cestu už nebylo k ničemu.

Říhali mi: "Aby ses domluvil s cizinci, uč se ve škole cizí jazyky." Zjistil jsem však, že devadesát procent dospělých se v jazycích, kterým se učilo ve škole, nedokáže plně vyjádřit.

Říkali mi: "Anglicky se dohovoriš na celém světě." Avšak v jedné vesnici ve Španělsku jsem byl svědkem automobilové nehody, kde se řidiči, Francouz a Švéd, nedokázali dorozumět ani mezi sebou, ani s policií. V jednom thajském městečku jsem viděl, jak se zahraniční turista s úzkostí snaží popsat příznaky své nemoci místnímu lékaři; nepodařilo se mu to. Jako pracovník OSN a Světové zdravotnické organizace jsem působil v pěti světadílech a mám zkušenosti z Guatemaly, Bulharska, Konga, Japonska a mnoha dalších zemí, že až na velké hotely a letecké společnosti není angličtina nic platná.

Říkali mi: "Dík překladům jsou dnes i nejvzdálenější kultury přístupné každému." Když jsem však porovnával překlady s originály, sledoval jsem tolik zkomolených významů, vynechávek, opomenutí a slohových nesrovnalostí, že mi nezbylo než konstatovat pravdu italského úsloví, že překládat do našich jazyků znamená zrazovat.

Na západě mi říkali, že chtějí pomáhat rozvojovým zemím a respektovat přitom jejich domácí kulturu. Viděl jsem však, jak s angličtinou a francouzštinou přichází nejsilnější kulturní útlak. Viděl jsem, jak bez ohledu na jazykovou důstojnost partnera mu již od začátku vnucujeme svůj jazyk. A viděl jsem nesčíslné množství problémů, které vznikají při zaškolování místních pracovníků, protože západní technici neovládají místní jazyk a v těchto jazycích ani nejsou učebnice.

Říkali mi. "Všeobecné školní vyučování zajistí rovnost šancí pro děti z různého prostředí." A viděl jsem, především v rozvojových zemích, jak bohaté rodiny posílají své děti na studia do Británie a Spojených států, aby se učily anglicky, a viděl jsem masy lidí uzavřené do svého jazyka, podrobené té či oné propagandě, bez širšího rozhledu, udržované také jazykem na nízkém stupni společenského a hospodářského vývoje.

Říkali mi: "Esperanto neuspělo." A viděl jsem, jak se v jedné horské vesnici kdesi v Evropě rolnické děti bez nesnází dorozumívají již po půl roku učení s japonskými návštěvníky.

Říkali mi: "Esperantu chybějí lidské hodnoty." A já jsem se tomu jazyku naučil, četl jsem jeho poezii, naslouchal jeho písničkám. Tímto jazykem jsem důvěrně rozmlouval s Brazilci, Číňany, Íránci, Poláky, i s mladým Uzbekem. A tu musím - jaro bývalý překladatel z povolání - musím doznat, že takové rozhovory byly nejspontánnější a nejhlubší, jaké jsem kdy měl v cizí řeči.

Říkali mi: "Esperanto znamená konec kultury." Když mě však ve východní Evropě, v Latinské Americe nebo v Asii esperantisté přijímali, poznal jsem, že skoro všichni jsou kulturnější než jejich krajané na stejné společenské úrovni. A když jsem se zúčastnil mezinárodních debat v tomto jazyce, jejich intelektuální úroveň mi opravdu imponovala.

Samozřejmě jsem si tyto poznatky nenechal pro sebe. Říkal jsem: "Pojďte! Pojďte a dívejte se! Je tu něco neobyčejného: jazyk, který úspěšně řeší otázku komunikace mezi národy. Viděl jsem, jak v tomto jazyku neuvěřitelně pohotově diskutuje Maďar s Korejcem o filozofii a

politice, a to dva roky od chvíle, kdy se mu začali učit. A viděl jsem to a ono, a pak ještě mnoho jiného..."

Říkali mi však: "To není nic seriózního. A pak, a to především, ten jazyk není přirozený."

Nechápu to. Když se srdce člověka, když se jeho podněty, když se nejjemnější odstíny jeho myšlení vyjadřují bezprostředně, z úst k uším, takovým jazykem, který se zrodil z rozvoje mezinárodní komunikace, pak mi říkají: "Není to přirozené."

Co viak vidím, když cestuji po světě? Vidím, jak se lidé vzdávají toužené rozmluvy s obyvateli země, kterou projíždějí nebo kde pobývají. Vidím, jak směšným nedorozuměním vede snaha dorozumívát se posunky. Vidím lidi žíznicí po kultuře, kterým jazyková bariéra brání číst tolik děl hodných mezinárodního publika. Vidím spousty lidí, jak po šesti či sedmi letech jazykového studia stále ještě hovoří cizím jazykem kostrbatě a lámaně, jak nemohou nalézt správné slovo, mají směšnou výslovnost a nedokáží správně vyjádřit, co chtějí říci. Vidím, jak na celém světě bují jazyková nerovnoprávnost a diskriminace. Vidím, jak diplomaté a odborníci hovoří do mikrofону, a ze sluchátka slyším zcela jiný hlas. A tonu říkáte "přirozené dorozumívání"? Což umění řešit problémy inteligentně a s citem již nepatří k lidské povaze?

Říká se mi mnoho, já však zjišťuji něco jiného. Tápu tedy bezradně v této společnosti, která vyhláší právo každého člověka na komunikaci. A nevím, zda mě klamou, nebo zda ten nenormální jsem já.

O mém vztahu k otázce mezinárodního dorozumívání a k esperantu

Jiří Karen

... při studiu latiny jsem zjistil, že můj zájem o esperanto v předcházející době se mi velmi vyplatil. Základy latiny, zejména slovní zásobu, jsem zvládl velmi rychle, neboť většinu slov jsem znal z esperanta. Esperanto je demokratická latina, zbavená pouze nepravidelností a výjimek. Esperanto si svůj slovník, tvorbu slov i gramatické formy odvodilo z existujících jazyků, a proto je jeho studium vlastně psychologicky správným úvodem do studia klasických a živých jazyků. Tak mi esperanto umožnilo ušetřit jeden rok studia. Byl jsem přijat hned do třetí třídy gymnázia.

... Esperanto mi pomáhalo velice rychle se učit francouzštině, španělštině, italštině. Zdůraznil bych rád tento moment: esperanto nechce živé jazyky nahrazovat, odstraňovat, překážet jejich studiu. Naopak: toto studium usnadňuje, podporuje, ulehčuje. Studium esperanta není pro pracujícího člověka ztraceným časem. Naopak. Dík poměrně snadné a pravidelné gramatické stavbě a odvozovacímu systému je vhodné studovat esperanto jako první jazyk. Vědecké výzkumy, které provádějí vědečtí pracovníci budapeštské univerzity, ukázaly, že ovládnutí latiny na základě předchozí znalosti esperanta vyžaduje čtyřikrát méně úsilí než při studiu přímém.

... Takový jev, jakým je válka, způsobující obrovské přesuny mas, pobyt v lazaretech, táborech, ale i nutnost setkání na sjezdech, pracovních poradách, setkání básníků a spisovatelů, to vše jsou situace, kdy se ukazuje, jakou překážkou je jazyková různost. Jde-li o život, vzniká-li chaos, v přirozených situacích nebývá k dispozici tlumočnick, a pak si lidé musí poradit, jak dovedou. Žargon, jaký potom vytváří praxe, je skutečným paskvilem jazyka. Esperanto je však kulturní, promyšlená syntéza, která má svou estetickou, logickou a psychologickou úroveň.

... Dostala se mi do rukou původní díla esperantských básníků maďarských. Julius Baghy, Koloman Kalocsay mi učarovali. Četl jsem knihu původních veršů pardubického lékaře Stanislava Schulhofa. Byl jsem udiven díly skotských a anglických básníků moderních: Marjorie Boultonové, Williamia Aulda a dalších. Na stole se mi začaly hromadit časopisy publikující původní poezii, revue Esperanto, Paco, Hungara Vivo, Pola Esperantisto, Heroldo de Esperanto. Mile mě překvapila impozantní kniha Slova Antologio -- zhruba pětisetstránková --- vydaná Slovenským pedagogickým nakladatelstvím v Bratislavě, obsahující dokonalé překlady typických a zajímavých úryvků uměleckých děl slovenských autorů od 9. století do

doby současné. Začal jsem studovat dílo polského básníka Juliana Tuwima. Přečetl jsem si knihu české autorky Eli Urbanové Nur tri kolorojn. Do-
staly se mi do rukou útlé svazečky poezie Jiřího Kořínka a dalších čes-
kých esperantistů. Začal jsem právě na případu Eli Urbanové chápat, že
esperanto je pro básníky malých národů něčím skutečně jedinečným. Autor
nepotřebuje štáb překladatelů. Je chápán přímo čtenáři bez deformací a
potíží, které s sebou nese překlad. Na esperantském sjezdu v Lucernu mi
vyprávěl můj souseď, Alžířan, jak důležitou roli sehrály Bezručovy Slez-
ské písně přeložené do esperanta a vydané v ČSSR. Začal jsem oceňovat
význam esperanta jako zprostředkovatele kulturních hodnot našich socia-
listických národů a uvědomovat si co by tato díla, přeložená do espe-
ranta mohla znamenat zejména pro národy Třetího světa, jakou roli by
mohla sehrát.

. . . Rozjel jsem se se svou ženou na esperantský kongres v Lucernu
v srpnu 1979. Co jsem viděl a slyšel? Sjezd osobně pozdravili diplomaté
mnoha států, mnozí z nich v esperantu. Hovořil delegát Uneska. Všechny
projevy vtípně uváděl a komentoval dr. Tonkin, předseda Světového espe-
rantského svazu. Hovořili delegáti a představitelé 34 národů zúčastně-
ných na sjezdu. Zúčastnil jsem se schůze mírového hnutí, kde se espe-
rantsky debatovalo a myšlenkově zápolilo jako na kterémkoliv jiném zase-
dání. Jenže bez zdržování překladatelské služby. Byl jsem na přednáškách
esperantské letní univerzity. Přednášelo se a diskutovalo o problémech
nemanželských dětí z hlediska právního, o problematice výzkumu cyklo-
tronů, o roli jazyka a literatury při formování východoevropských náro-
dů... Zúčastnil jsem se zasedání literární poroty, která posuzovala a
vyhlašovala vítězná díla původní esperantské tvorby v oboru poezie, pró-
zy, dramatu a eseje. Velké nakladatelské firmy vydávající esperantská
díla, přeložená i původní, tam vystavovaly veliké množství literatury.

... Nutno konstatovat, že početná sovětská delegace vystoupila vel-
mi účinně v rámci programu a přednáška sovětského delegáta o národnost-
ní politice Sovětského svazu vyvolala velice živý ohlas.

... Ještě štěstí, že jsme mohli světové veřejnosti nabídnout knihu
Slovaka Antologio a že reputaci socialistického tábora dobře reprezen-
tovala ediční činnost maďarského nakladatelství. Proдалo se tam 750
titulů za 35 000 holandských zlatých. Při jednom jediném setkání. A
kolik je takových do roka? A kolik by se prodalo, nebýt známých obtíží
devizových. Zdá se, že by nás měly možnosti tohoto trhu zajímat. Poli-
tický i ekonomický.

Z kongresu jsem se vrátil přesvědčen o hodnotě esperanta pro tvůrčí
práci. Mluvil jsem s příslušníky mnoha národů, slyšel jsem velebný
islandský sbor zpívat jejich lidové písně, slyšel jsem i písně moderní,
recitovat, hrát divadlo, přednášet vědecká expozé, hovořit diplomaty,
diskutovat, bavit se a vtípkovat, prostě - jazyk esperanto je ve své
funkci právě takovým jazykem jako jiné jazyky. Funguje pohotově, je
schopný sloužit poezii jako vědě, diplomatům i prostým lidem.